

В.М. Полях, аспірант*

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

**СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА
В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Наведені показники розвитку свинарства в сільськогосподарських підприємствах України та Харківської області за 1990-2014 рр. та проаналізовані перспективи розвитку свинарства в Україні на найближчу перспективу.

***Ключові слова:** свинарство, виробництво м'яса, стан галузі.*

Постановка проблеми. Інтеграція України до міжнародних економічних структур можлива за умови розвитку всіх галузей народного господарства, підвищення економічної ефективності господарської діяльності та якості самої готової продукції, бо тільки за таких умов економіка нашої країни може стати конкурентною на глобальному рівні. На даний час економіка нашої країни імпортоорієнтована, а основними напрямками експорту є металургія, сільське господарство, машинобудівна та хімічна промисловості, які займають близько 80% у його структурі. З цього списку в найближчій перспективі можливості для нарощування обсягів виробництва продукції має тільки аграрний сектор, який має ряд не використаних можливостей. Якщо експорт продукції рослинництва є стабільним і залежить в першу чергу від урожайності в той чи інший рік, то ситуація з реалізації продукції тваринництва в інші країни та і стан самої галузі залишає бажати кращого. Хоча за останні роки тваринництво все ж таки, хоча і повільно, але виходить з кризи, темпи нарощування поголів'я, виробництва продукції, підвищення його ефективності залишаються низькими. Одним з основних напрямів тваринницького під комплексу є свинарство. В статті розглянемо сучасний стан та найближчі перспективи для даної галузі в Україні та Харківській області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий теоретичний вклад у дослідження проблематики розвитку галузі свинарства та ефективності виробництва свинини внесли такі вітчизняні науковці, як

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Шелудько Р.М.

В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, Н.М. Вдовенко, Б.В. Данилів, В.Ф. Іванюта, Г.В. Ільїна, С.М. Кваша, Ю.Я. Лузаном, П.М. Макаренко, М.Й. Малік, С.М. Приліпко, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, О.А. Шуст та інші.

В працях багатьох фахівців було детально вивчено ситуацію, що склалася в галузі свинарства, а також проаналізовані напрями виведення її з кризи. Однак, з кожним днем, галузь свинарства стикається з новими проблемами, на які потрібно своєчасно реагувати і знаходити шляхи для їх вирішення.

Формування цілей статті. Провести аналітичний огляд сучасного стану розвитку галузі свинарства в Україні та Харківській області, визначити проблемні питання і обґрунтувати напрями підвищення виробництва продукції свинарства в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу досліджень. Забезпечення достатнього рівня харчування населення планети є однією з проблем глобалізації, адже з року в рік від недоїдання в світі потерпає близько 1 млрд. людей.

Одним із найважливіших показників якості життя населення є рівень споживання м'яса і м'ясних продуктів. Для нормального функціонування організму людини потрібно на рік споживати 80 кг м'яса і м'ясопродуктів, на свинину в цій нормі припадає 21 кг. Сьогодні ж стан галузі тваринництва забезпечує для населення мінімальну норму споживання – 52 кг м'яса на рік, яловичина і телятина в раціоні складає лише 15%, свинина – 40%, а м'ясо птиці 45%.

Забезпечення потреби в м'ясі значною мірою залежить від функціонування м'ясного підкомплексу в цілому, і зокрема, свинарства, як найбільш інтенсивної галузі тваринництва.

Для вирішення проблеми з продовольством, в першу чергу, потрібно забезпечити стабільне та економічно ефективне функціонування галузей сільського господарства.

Основним показником розвитку галузі є чисельність поголів'я, а тому розглянемо динаміку поголів'я свиней за період з 1990 по 2014 рік.

Різке зменшення поголів'я свиней спостерігається по всім категоріям господарств як по Україні, так і по Харківській області. Якщо в господарствах населення падіння знаходиться на рівні 40%, хоча і зберігається тенденція до подальшого його зменшення, то в сільськогосподарських підприємствах, які є основними постачальниками для переробної галузі, поголів'я скоротилося майже в 4 рази. І станом на 2014 рік поголів'я свиней в Україні становило 7,35 млн голів, з яких 3,73 млн знаходяться в сільськогосподарських підприємствах, в Харківській області – 296,6 тис. голів з яких 181,3 тис. припадає на

сільськогосподарські підприємства. Разом з тим, багатоплідність свиней створює можливість досить швидкого нарощування поголів'я та збільшення виробництва і обсягів реалізації продукції свинарства [1] (табл. 1).

1. Динаміка чисельності поголів'я свиней в Україні та Харківській області (на кінець року), тис. голів

Категорії господарств і регіони	Роки							2014 р. у % до 1990 р.
	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014	
Усі категорії господарств								
Україна	19426,9	7652,3	7960,4	7373,2	7576,7	7922,2	7350,7	37,8
Харківська область	1086	365,5	285,3	212	232,6	287,7	296,6	27,3
Сільськогосподарські підприємства								
Україна	14071,2	2414,4	3625,2	3319,2	3556,9	3878,9	3732,8	26,5
Харківська область	895,2	163,2	148,8	79,8	100,5	157,9	181,3	20,3
Господарства населення								
Україна	5355,7	5237,9	4335,2	4054,0	4019,8	4043,3	3617,9	67,6
Харківська область	190,8	202,3	136,5	132,2	132,1	129,8	115,3	60,4

Обсяги виробництва м'яса свиней у живій вазі напряму залежать від поголів'я, тому особливе зменшення обсягів відбулося в сільськогосподарських підприємствах України за період з 1990 по 2000 рік – майже в 10 разів і в господарствах населення воно скоротилися на 26%. В Харківській області за цей період виробництво відповідно зменшилось у 7 разів, а в господарствах населення на 10-12%. В подальші роки по Україні в сільгоспідприємствах відбувається поступове зростання обсягів виробництва. І за 2014 р. було вироблено сільськогосподарськими підприємствами по Україні 563,1 тис. т, а по Харківській області 22,1 тис. т (табл. 2).

Лідерами по виробництву серед районів Харківської області є Чугуївський район – 14 тис. т, Куп'янський – 2,1 тис. т, Нововодолазький – 1,4 тис. т і Барвінківський – 0,7 тис. т, які займають 87 % у всій структурі виробництва. В свою чергу мінімальне виробництво спостерігалось в Печенізькому, Ізюмському і Зміївському районах, їх частка в сукупності склала менше 1 %[2].

2. Виробництво м'яса свиней у живій вазі в Україні та Харківській області за 2010-2014 рр., тис. т

Категорії господарств і регіони	Роки							2014 р. у % до 1990 р.
	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014	
Усі категорії господарств								
Україна	2097,8	841,8	915,5	933,9	976,2	1047,5	1017,0	48,5
Харківська область	113,3	46,0	34,4	37,2	26,4	39,1	39,7	35,0
Сільськогосподарські підприємства								
Україна	1119,0	117,6	411,8	451,7	487,0	559,3	563,1	50,3
Харківська область	74,2	9,6	15,5	13,0	8,3	19,5	22,1	29,8
Господарства населення								
Україна	978,8	724,2	503,7	482,2	489,2	488,2	453,9	46,4
Харківська область	39,1	36,4	18,9	24,2	18,1	19,6	17,6	45,0

Незадовільний стан забезпечення кормами, незбалансованість кормових раціонів, порушення технології утримання і годівлі свиней в сільгоспдприємствах призводило до погіршення відтворної здатності, зменшення середньодобових приростів живої маси та зростання витрати корму на одиницю приросту і як наслідок до собівартості вищої за реалізаційну ціну, що обумовлювало збитковість виробництва, і тільки в 2013 р. галузь в цілому по Україні і Харківській області стала рентабельною, хоча середній рівень рентабельності по Україні в 2014 р. складав 5,6 %, а в Харківській області 3,7 %. Позитивними тенденціями по області за останні 5 років слід вважати і зменшення витрат кормів на 1 ц приросту живої маси з 6,6 ц.к.од. до 4,82, збільшення середньодобового приросту 375 г до 510 г, збільшення виходу поросят від основних свиноматок в середньому з 15 до 19 поросят. Поступове підвищення закупівельних цін і нарощування продуктивності дали змогу отримати прибутки в 2014 р.

Лідерами по виробництву свинини в Харківській області в 2014 р. були 5 сільськогосподарських підприємств: ПАТ «Агрокомбінат слобожанський» Чугуєвського району – 13,4 тис. т (рівень рентабельності 14,8 %), Сільськогосподарський виробничий кооператив по виробництву яловичини Куп'янського району – 1,8 тис. т (13,5 %), ПП Агрофірма «Світанок» Нововодолазького району 1,4 тис. т (-21,7 %), ТОВ «Агрофірма ЛАН» Барвінківського району – 0,7 тис. т (2,3 %), ТОВ «Агросервіс ЛТД» Чугуєвського району – 0,3 тис. т (-20,1 %). Бачимо, що при крупно товарному виробництві можемо отримувати достатню високу рентабельність виробництва, що робить галузь достатньо привабливою.

Одним з основних індикаторів підвищення попиту на продукцію свинарства є збільшення виробництва свіжого та охолодженого м'яса свиней переробними підприємствами з вітчизняної сировини за останні п'ять років в Харківській області з 6,3 тис. т до 10,9 тис. т.

Враховуючи раціональні фізіологічні норми споживання, фонд споживання свинини в Україні повинен становити 1,3 млн т або 30 кг на особу в рік. Аналітики Асоціації свинарів України пропонують поетапне збільшення поголів'я свиней для забезпечення населення України якісною свининою вітчизняного виробництва в три етапи:

- на першому етапі для забезпечення раціонального рівня споживання свинини збільшити поголів'я до 17 млн голів товарних свиней, а виробництво забезпечити на рівні 1,3 млн т;

- на другому етапі збільшити поголів'я до 30 млн голів товарних свиней, що забезпечить експортний потенціал в розмірі 1,2 млн т;

- на третьому етапі перейти до крупно товарного виробництва і збільшити поголів'я до 60 млн голів товарних свиней, що дасть змогу вийти на показник експорту даної продукції у розмірі 3,6 млн [3].

Висновки. Збільшення поголів'я, виробництва м'яса свиней та підвищення економічної ефективності ведення свинарства в останні роки вселяє надію на відродження галузі в найближчій перспективі, тим паче сільськогосподарський виробник володіє достатньо високим потенціалом для розвитку даної галузі. Підвищення прибутковості свинарства, поступове збільшення попиту на продукцію та підвищення на неї ціни в найближчій перспективі може перетворити галузь на достатньо привабливу як для внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів.

Бібліографічний список: 1. Сільське господарство України: статистичний збірник 2014 р. / За ред. О.М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 379 с. 2. Сільське господарство Харківської області: статистичний збірник 2014 р. / За ред. І.Г. Наумова. – Х.: Головне управління статистики у Харківській області, 2015. – 132 с. 3. Асоціації свинарів України [Електронний ресурс]:[Веб сайт] – Режим доступу: <http://asu.pigua.info/>.

В.Н. Полях. Состояние и тенденции развития свиноводства в Украине и Харьковской области. Свиноводство – высоко интенсивная отрасль животноводства, которая в ближайшей перспективе может стать достаточно эффективной, чтобы обеспечить достаточный уровень потребления свинины в стране и занять важное место в экспорте продукции сельского хозяйства. В статье проанализирован современное

состояние отрасли свиноводства в Украине и Харьковской области, показаны тенденции по производству мяса свиней за последние годы, сопоставлены показатели эффективности ведения свиноводства. Определены крупнейшие предприятия-производители свинины Харьковской области и приведены их показатели эффективности данного производства.

Ключевые слова: свиноводство, производство мяса, состояние отрасли.

Polyakh V.M. The State and Tendencies of Pig Breeding Development in Ukraine and Kharkiv Region. The integration of Ukraine into international economic structures is possible under the condition of the development of all branches of economy, the raise of economic activity efficiency and the quality of production, since only under these conditions the economy of our country may become competitive at the global level. If export of plant growing production depends first of all on the crop capacity of any year, the situation with both realization of stockbreeding production to other countries and the state of this particular branch leaves much to be desired. Though recently the stockbreeding branch is slowly getting out of the crises, the rates of livestock increasing, production and its efficiency remain low. One of the main directions of stockbreeding is pig breeding. Pig breeding is highly intensive branch of stockbreeding which may become rather efficient in the nearest future to provide the sufficient level of the consumption of pork in this country and to take an important place in the export of agricultural production. The current state of pig breeding branch in Ukraine and Kharkiv region is analyzed, the main tendencies in production of pork for the last years are shown, the indicators of pig farming efficiency are compared in the article. The biggest enterprises of pork production in Kharkiv region are found and their production efficiency indicators are presented. The present analysis gives the opportunity to reveal the tendencies of this branch development for the nearest future and to understand that under the condition of complex program of pig breeding development as well as transferring to large scale production, the branch may become not only highly competitive but provide food security of our country.

Key words: swine breeding, production of meat, state of the industry.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2016 р.